

Augusztusi napló

Augusztus 3-án

Budai polgár a kúrti házban

A fiamék voltak nálunk. Átutazóban. Ide várták barátjukat, a tehetős budai ügyvédet feleségestől, hogy aztán együtt folytassák az utat Erdélybe. Be is gördült a kocsi. S ahogy illik, volt kínálás, evés-ivás. Minden ízlett. Módfelett. Tetszett a ház, a kert, a táj, a kilátás. A szúnyogok diszkréten visszahúzódtak. Jókedvű volt az ébredés. Akár tovább se menjenek – mondották -, minden annyira elragadó.

Azért csak elindultak, megindultan integettek.

Majd bezártuk a kaput, összeszedtük a reggeli maradékát, kivittük a szemetet, mosogattunk, lehúztuk az ágyneműt, beágyaztunk, aztán egymásra néztünk, s elkezdtünk kacagni. A lila levelű díszspenót majd kifordult magából, tudni szerette volna, min nevetünk. Hát hogy mondjuk meg neki, hogy azon nevetünk, amin szomorkodni is lehetne, hogy a vendégek Budáról elfelejtették megköszönteni - ahogy illik - a ház asszonyát. Egy szál virág, egy szál virág nemte-he-li-hik ne-he-kíik – énekeltem, miként az operaáriát boldogult úrfikoromban. S most már a díszspenót is velünk mulatott.

Augusztus 4-én

Régi jó hangulat

Jókedvű hétvége. Ez volt. Két kocsival három generáció. A Bodó rokonságból vagy tízen. Kedves emberek. Vártuk őket. Nem illendően. Szeretettel. Ők is úgy jöttek. Ezt azzal is kifejezésre juttatták, hogy töltött káposztát hoztak Tudták, hogy szeretem. A pálinkáról már nem is beszélék.

Aztán bográcsoltunk. Aztán beszélgettünk. Aztán elmentek. Több ennivaló maradt, mint amennyivel fogadtuk őket. S mindent rendben hagytak maguk után.

Augusztus 6-án

Strand-élmény

Cserkeszölőn, a strandon. Az unokámra /déd/ vigyázok a gyermekmedence mellett. Figyelem a fiút, éppen lányokat provokál, spricceli őket vízzel, megtesz mindent, hogy magára igazítsa a figyelmet.

Ezen közben, átellenben éppen, tűnnek fel, igen, feltűnnek a tangabugyis lányok, hátulról tűnnek fel, pánt a fenekük vágásában, éppen hogy csak, szabad utat hagynak a széljárásnak. Magas sarkú szandálokban tűnnek fel. Pompás, mondom magamnak. A feleségem a szomszéd medencében áztatja magát. Ezért mondom csak magamnak. Aztán ellibbennek, mint a sellők. De jönnek szemben is. Nézem őket, nézem, de semmi. Semmi figyelemre méltó. Pusztá melltartó hatás. Lejjebb is takarva minden. Pusztá fürdőruhahatás. Nézek felfelé, arcot keresek. Találok. Napbarnítottat, amolyan szocreált. Amikor nem a gyereket,

hanem a nőket figyelem. S fogadok. Ha szemben szocreál, hátul tanga. Ha hátul tanga, szemben szocreál.

Mindig nyerek.

Augusztus 8-án

Fül-probléma

Nem a szemem, a fülem gyulladt be. Középfütlő.

Mutatom a kedves doktor néninek itt Kürtön.

- Mitől? –kérdézi.
- Piszkáltam –mondom.
- Mivel? –faggat tovább.

Az újammal - mondom -, a mutatóval

- Ej, Tibor bácsi – mondja -, azt nem szabad.
- Kényszeres vagyok, mit csináljak?

Augusztus 9-én

Esetem az egerrel

Sikoly a konyhában. Vágtázok be. A hang tulajdonosát több mint ötven éve ismerem. Az emelkedett hang indítékát is

- Vidd ki ezt az egeret. Csapd agyon. Ráragadt a bioragasztóra.

Ha valamit utálok, hát ezt. Egeret fejbe verni.

Anyám is mindig sikított. Engem meg a verejték vert ki. Hogy apánknak miféle kapcsolata volt a csapdába esett egerrel, nem tudom.

Papírba csomagolva viszem a vinyorászó egeret, közben undorodom és viszolygok, a kert vége felé tartok, hogy majd ott elengedem, de nem lehet, a ragacsból képtelen vagyok kiszabadítani, hozok hát egy ásót, sírt ások, fejbe csapom az egeret, hogy ne szenvedjen, majd a gödör mélyére helyezem, figyelem, ad-e még hangot, de nem, akkor kezdem rászórni a földet.

A hóhérmunkát és a temetést befejezem.

A vinnyogás azóta is kísért.

Augusztus 11-én

A női divatról

Pesten vagyok. Ügyeket intézek. Járkálok, utazok buszon, metrón, villamoson S csak most veszem észre, hogy divat lett a cicitartó, a kebelfék. Büszkén hordják a tulajdonosok, látható a pántja, a blúzzal ellentétes színű is. Teljesen mindegy, hogy öklömnyi duzzanatot kell burokba fogni vagy tehéntőgy nagyságút. Valamikor a hölgyek a pántos ruha alá rejtették az erogén zóna takarót, intim darab, ne látszódjék. Most bezzeg! Azt sem hallani, hogy nem egészséges, mert ellustítja a mellet tartó szalagokat. Hordják, hordják. Mit mondjak, még az sem tud felajzani, ha a kosárcák fölött kidagasztják mellük felső részét, mint hajdan a mider korban, hol van ez attól az élménytől, amit akkor szerzett az emberfia,

amikor még mozgó melleket sejdíthetett a könnyű nyári ruha alatt, játékos himbilimbit, karcos mellbimbókat. Hihetted, attól csúcsosodnak, hogy nézed.

Most nincs mellbimbó, csak csúcsos melltartó.

Aztán itt vannak ezek a rövid garbók, blúzok. Ez is találmány. A köldök pucéron. Jó látvány, nem mondom, ha csinos a nő, ha vékony a dereka, ha jól forrt be annak idején a köldöke. Ám ha a feszes gatyája fölött a pántra fittyen a hája, ha tarajos a hasa, mint a hullámozó Balaton, ha medáliák vannak a köldökre akasztva, hogy sajnálat ébred benned, hol akkor a szépség? S ha már tetoválást is – mely a hasat ékesíti – tanulmányozhatsz utazás közben, miféle szimbólumot rakott a művész a szemben álldogáló hölgy dereka fölé, s netán keresed a megoldást, mit üzen a díszített hasika, akkor csak csodálkozol a világ meg a divat változékonyságán, s eltűnődsz, mit meg nem ér az ember, míg él, meg az is eszedbe jut, hogy mi mindent el nem fogad ez a bódult emberi nem.

Augusztus 13-án

Ridegebb a világ.

Igaz, itt még köszönnek az emberek, az utcán mégy, gyalog vagy kerékpáron, boltban vagy kocsmában, még köszönnek. Én is mindenkinek, ahogy még iskolás koromban tanultam, Anarcson.

- Jó napot kívánok, jó estét kívánok, minden jót kívánok –így.

- Jó napot, jó reggelt, jó estét – ők meg így.

Elhagyják a kívánokat, amitől személyessé vált a köszönés.

Ezzel az állítmánnyal valami más is elveszett.

Szomorú vagyok.

Augusztus 14-én

Rendezkedés a kertben és a színpadon

Augusztus 14-e, Marcell napja, mondja a férfias bemondó reggel a rádióban, tessék őket köszönteni! Nincs ilyen nevű ismerősöm.

De ezen a napon született édesanyám. Ez az ő születésnapja. Őt ünneplem. Ma és mindig, míg élek. Vele kapcsolatosan minden közeli, gyermekkorom mamukája, öregkorom édesanyja. Százöt éve született.

Harminc év van köztünk. S én még teszem a dolgom. Holnap jönnek. Holnap kezdődik. Estére már program. A negyven fok megvisel. Ám pucolni kell a színpadot. Tépni a gázt a nézőtéren. Kivágni a mindig előbukkanó líciumot. Összeszedni a zöldringlót, ami a deszkákra hullik, vinni a cefrés hordóba. Megcsinálni az alkalmi lépcsőt, hogy aki lejön a kert alsó szintjére, ki ne törje a lábát. Ott meg, a fák közt gazmentes sík területeket formálni, hogy szükség esetén sátrat is lehessen húzni. És kapálni és gereblyézni és öntözni és fűnyírozni. Hozd csak a létrát, mondja a feleségem, s fűrészd le az eperfáról azokat az ágakat, amelyeke megtépázott a szövőlepké! A hernyó nehogy a kedves vendég nyakába hulljon! Akkor már megadjusztálom a körtefát, a

szilváról is levágom a száraz ágakat, meg ne szólja a falusi közönség a ház végét, ha jön az előadásra.

Augusztus 15-én

Idegeskedés, tevés-vevés

Itt lesz az író családotól, írtam, telefonoztam, emailoztam előre az előadókknak, csakhogy serkentsem őket - Balogh Csabát, Bajzik Györgyöt, Boda Bélát, Ferke Györgyöt, Juhász Lászlót, Lipót Andreát, Mózsik Erikát, Virágh Tibort - biztonságos szövegismeretre. / Csak Cserna Csabával volt egyességem, mivel későn kértem fel, hogy ő olvas, s nem előad./ Hogy miként szólaltatják meg a művet, arról volt elképzelésem, mivel Mányi Pistáéknál felolvasó estet már csináltunk belőle, meg aztán próbáltam is velük. Ám a szövegtudást illetően bizonytalanságban maradtam. Reménykedtem, hogy a szerző jelenlététől csak begazolnak egy kicsit, kapkodják magukat, s memoriterré válik az írás.

Nagyon vártam őket péntekre már, hogy próbálhassunk a színpadon. Aztán muzsikált a mobil, s nyomán ott a mentegetőzés, ki miért érkezik csak másnap. Akik rendesen megérkeztek, azokkal dolgoztam. A Lovász Imrétől kapott összegből korábban huzalt vettünk, reflektort. Boda Báláék égőt helyeztek a nézőtér fölé, láthat a néző, amikor elfoglalja helyét, meg amikor eltávozik. Kapott fényt az emlékoszlop, reflektor került a kerek asztal melletti akácfára is, hogy az esti beszélgetés résztvevői „kifényesedjenek.”

Mindazonáltal nyugtalan voltam. Mondhatnám így is: ideges.

Beszélgetés a boldogságról.

Húszan voltunk, akik a kerek meg a hozzá illesztett hosszúkás asztal köré ültünk augusztus 15-én este, hogy szóljunk arról, kinek mi is a boldogság. Sajnálom, hogy nem rögzítettük a vallomásokat, mert szinte minden egyes megszólalás után, így sikítottam magamban: mennyi érzékenység, mennyi líraiság, mennyi őszinteség, milyen szép fogalmazás, s hányféle asszociáció! Volt, aki meg tudta ragadni a boldog pillanatot, más filozofált a boldogságról, ismét más arról szólt, hogy neki a keresés a boldogság. Másnap mondotta egy barátom, ő nem szólhatott, mivel ő boldogtalan.

Az arcokat, ahogy én láttam, a közös egymásra és önmagunkra figyelésben mintha az öröm érzése simogatta volna végig. Talán attól, hogy beszélhettünk a boldogságról?

A három mulattató

Ezen a kerek asztal körüli, körbeülős esten, éjfél felé már, bizony mondom, jól szórakoztunk. Bezdán József, Cserna Csaba meg Boda Béla – régen, műegyetemista korukban is nagy nevetetők voltak - egy csokorra valót mutattak be a régi paródiákból, s milyen tehetségesen! Mondhatnám professzionista szinten. Hogy mást csináltak az életben? Mi most fergetegesen mulattunk.

Bíztattam őket, írjanak a régiek mellé új szövegeket, s az övék a 2004-es nyárköszöntő. Hadd lássa, hallja őket a tiszakürti publikum is.

Augusztus 16-án

Az inokai falunapon

16-án, délelőtt megmerítkeztünk a falunapi hangulatban. A program végig arányos. Ízléses a felvonulás, a kirakodó vásár, a műsor. Kedvesek a vendéglátók és szervezők, s azok is, akik az ebédnél felszolgáltak. Nem hiányoztak viszont a szónoklatok, a mikrofon s a protokoll.

És jó volt János Hajnalka és jó volt Szücs Miklós, a két művész-barát. És jó volt a polgármester, Pfeffer Ferenc, a kiváló földmérő.

Új baráttra tettünk szert. A Cibakházán élő Tóth Vendelre. Átjött a műsorunkra is. És írt is rólunk a Tiszakürti Hírmondóba. Meleg mondatokat.

Kínos intermezzo

Délután váratlan vendég érkezett. Debrecenből. Az újságban, a Magyar Nemzetben, vagy a Heti Válaszban olvasta, hogy Fehér Béla-est lesz nálunk, és idejött. Akik ismerték jövedele helyéről, mondták, hogy kiszámíthatatlanul viselkedik, akkor szól, amikor eszébe jut, szóval olyan zavart asszony, tartani kell tőle. Egyszer csak üvöltés, artikulálatlan hangú kitörés, zeng a fél utca nemcsak a porta: hogy őt megsértették, ő veszi a cuccát, s megy. Eredménytelen csillapítás, az illető nem tudni hová és hogyan, eltávozik.

Maga után hagy valamiféle furcsa szorongást, megkönnyebbülést, s zavart lelkiismeretet.

Kiderült, valaki mondott neki valamit, amit sértőnek talált.

Barátok sátorban

Takács Géza

Délutánra kinőtt két sátor az udvaron. Az egyik Szabó Jánosékat - kollégám Körösről, meg hitvесе és fia – fogadta be, a másik Takács Gézáéknak lett éjszakai szállása. Gézával és gyermekeivel egy csónakban eveztem a tavalyi Bodrog-Tisza túrán. Géza korábban megnézte Különbéke című előadásom, ír is róla valamit valahová - mondta utána. Hittem is meg nem is. S most itt van családostól.

Fogadom örömmel, örvendezek neki, mondom, mennyire jól esik, hogy elfogadta a meghívásomat. Mire ő átnyújtja a Heti Válasz legfrissebb számát. Benne egy cikk, rólam. Olvasom, meghatódom.

Mentegetőzés. Többen nem tudják a szöveget

Befutnak a szereplők is. Akik nem érkeztek meg tegnap. Próbálunk a színpadon. Át vagyok vágva – erre is rájövök. Az előadóim közül öten – noha megígérték – a szöveget nem tanulták meg. Egyikük még fellépő hosszúnadrágot sem hozott. Kitörni készülök és elrohanni. Az előadás előtt mentegetőzöm, a közönség s

Bezdán Józsi elnézését kérem. Az utóbbiét azért..., ennek története van. Józsit kértem meg ugyanis –kitűnő színész – hogy a szerkesztett színjátékunk utolsó szövegét, a Zöldvendéglőből mondaná el. Remekül olvasta ezt Kismaroson. Mire ő. Szívesen teszi, ám a szöveg megtanulására képtelen. Hát akkor - feleltem – sajnálom. Csak az léphet fel, aki előad, s nem aki olvas. Ezért kértem elnézést. Ugyanis a Bezdán utód szintén olvasott.

Fehér Béla

Délutánra megjön az író, feleségével, három gyermekével. Mindenki örül. Hamar oldódnak. Itthon vannak. Nincs csináltság. Aki olvasta az írásait, rájön; kiléphetett volna akár a könyveiből is, mondjuk a Zöldvendéglőből.

A közönség tapsa kikényszeríti Fehér Bélát a színpadra. Ott áll a fényben a szereplők karéjában. Elnézést kér, hogy rövidnadrágban van, de most jött a Balatonról, egyenesen ide, tudja, hogy ez illetlenség, ezért is kérette magát, de ha már itt van, hadd mondja meg, hogy ő bizony meg van lepődve-rendülve, mivel írott szövegeit bizony ő most hallotta először előadóktól, s úgy tetszett néki, mintha nem is ő írta volna, s meg is állapította: ez az író milyen tehetséges! Ezt kedves öniróniával mondta.

Nagy tapsot kapott.

Este a kerek asztalnál jót beszélgettünk. Kellemes csevegő.

Az előadásról

A falusi közönség módfelett lelkesedett. Nekik –ez derült ki – mindegy volt, olvasták-e a szöveget vagy mondták. A lényeg, hogy olyasmit hallottak, amit maguk is hallhattak hétköznapi életükben, csak nem ilyen nagy erejű nyelvi megformálásban. Akik itt voltak, mintegy százhuszan, vérmérsékletük vagy humor iránti fogékonyságuk szerint, végigmulatták, nevették, hahotázták a másfél órát. Fehér Béla nevét igencsak megjegyezték.

Nem véletlen, hogy azok brillíroztak, akik előadtak, akik meséltek, akik kapcsolatba léptek a közönséggel. A kézben tartott könyv ugyanis akadály. Lehet a néző elnéző, ha nem is fogalmazza meg, a hatás, ami éri, az olvasásból következően közvetett. Tehát kisebb. / Más dolog az, ha így hirdetjük meg az estet: Előadóművészek felolvasnak Fehér Béla műveiből. /

Tiszta szívből gratuláltam Balogh Csabának és Bajzik Gyurinak. Remek teljesítménynek tartottam a Boda Béla előadását, remeklésnek a Mózsik Erikáét. Tehetségesen olvastak a többiek is. Majdnem előadott Lipót Andi és Virágh Tibor. Cserna Csabától csak olvasást vártam. Azt nagy érzékenységgel meg is oldotta. Teljes szinkronban volt a szöveg és a figura Juhász Lacinál. Sajnáltam, hogy Ferke Gyuri nem tett többet hozzá a kismarosi olvasásához.

Augusztus 17-én

Elejétől végig

Éjfél körül kikísértem Fehér Bélát és családját. Feküdni kívántak. Az asztal körül a reflektorfényben – gyönyörűek voltak az árnyékok – még sokan beszélgettek. Meg énekeltek.

Egy órakor fáradtság tört rám. Lefeküdtem. Félnégy körül felébredtem, vizet ittam, pisiltem az udvaron, leoltottam a nyitva hagyott udvari villanyokat. Még mindig bosszankodtam amiatt, hogy átejtettek ezzel a szövegolvasással. Nem akartam megérteni. Romlik a memória? Lustaság? Morális összevisszaság? Újra lefeküdtem.

Félhétkor ébredtem. Vilka már fent volt. Meg Virágh Tibi. Dinsztelte a káposztát a reggeli lángoshoz. Vilka mosogatott, s kávéfőzőt főzött. Jómagam az udvart rendeztem, a székeket hordtam innen oda, a kerti asztalról szedtem le a szennyest Szép meleg reggel volt. Csendben jártunk, hogy ne zavarjuk az alvókat a szobákban meg a sátrakban.

Aztán kávéztam, ahogy szoktam. Sűrített tej a feketébe, keserű likőr mellé. Egy aranyos fehér puli mellettem. Csontot rágott jóízűen. Nem tudni honnan került ide. Seregélyek is jöttek, csapatban.

Nyolckor megérkezett az író, a feleség és a három fiúgyerek. Mentünk az Álmos utcába, Juhász Emőékhez. A ház asszonya frissen sütötte, folyamatosan, a sajtos, kapros, meg a káposztás lángost. Fantasztikus ízek. Remeklés. Érkeztek lassan a többiek is, a kuckósok, Takács Gézáék, a lányom. Róla eszembe jutott, hogy mennyit dolgoztunk itt az Álmos utcában, míg el nem adtuk Emőéknek. S hogy a leszármazottaimnak ingyen sem kellett.

Tíz óra körül elutaztak Fehérék és Takácsék. Féltizenegykor lekerékpároztam a Tiszára. Úsztam egy nagyot. Akkor tájt Juhász Laciék már készülődtek az ebédfőzéshez. Csülök pékné módra. Ez lesz, mondták. Félegykor elkísértem a csapat egy részét a Tálás pincébe. Bort vásároltak. Félkettőkor elkezdődött az ebédelés. Kettőkor az elutazás. Három kocsis útnak indul, az egyiken Vilka és Ági lányom is. Mindenkit kikísérek. Mindenkitől elbúcsúzok. Mindenkinek megköszönök mindent.

Örvendezek, hogy végre egyedül maradok. Juhász Laciban még van energia. Beszél. Bezdán Józsi is bírja. Menyhárt Ágota és János Hajnalka mosogat, takarít, kávéfőzőt főz. Én már csak ülök és hallgatok. Laci még fogyaszt. A puli meg hever. Én is szeretnék. Félőtkor végre szedelőzködés. Még segítek az utánfutót rászerezni az autóra, aztán integetés. Félhatkor bezárom a kaput. Ekkorra a puli is eltűnik.

Utolsó simítás kint és bent, egy-egy tárgyat még a helyére teszek, s én is készülök, a helyemre. De nem jutok oda, vágat a puli, be a kerítés alatt, utána egy autó. Pfeffer polgármester Inokáról. Az övé a puli. Elcsavargott. Közben dicsérem a falunapot, ő minket. Aztán el.

Nyugszékbe ülök. Elalszom.

Félnyolckor ébredek. Locsolom a kertet. Aztán olvasok kicsit, és újra alszom. Reggelig.

Augusztus 18-án

Szerencsés zuhanás

Nem tudom miért, rossz a kedvem. Valami véget ért. Ezért? Elromlott a számítógépem is. A növények is szenvednek. Nincs eső. Én se pocskolom a vizet. A mosdókagylóba teszem a lábam, előbb az egyiket, aztán a másikat. Ez a lábmosás, illetve volna. Megingok, elzuhanok a zuhanyozó beton párkányzatára. Örömmel konstátálom, hogy fel tudok állni. Csak fájok. Később is. Utóbb ijedek meg, végződhetett volna gerinctöréssel is. Lehet, hogy kegyeltje vagyok az Istennek?

Augusztus 19-én

Lehet, hogy elkezdődött a nyaralás?

Indulás keletre. A szülővidékre. Az öreg Ladán. Így stílusos. Tulajdonképpen pihenni megyünk. Temetőket látogatunk. Készülődünk? Útközben sóvirágot szedünk. Nem hervad, csak szárad.

Nyíregyházán a nálam 10 évvel idősebb unokatestvéremet is meglátogatjuk. Özvegy. Mintha sóvirág lenne. A fia hitgyülekezetes prédikátor. Meg akarná téríteni. Nem engedi magát. Marad a vallásában –mondja – az evangélikusban. Most döbbenek rá arra, hogy immár én vagyok a család második legidősebb tagja. Nem dobódok fel ettől a felismeréstől.

Estére már Vásárosnaményban vagyunk. Kósa Leventéné üres lakásában úgy érezzük magunkat, mint a nyaraló a tengerparti apartmanban. Csak mi nem nézünk a tengerre, így képzelhetjük magunkat bárhová. Előszedem a pompás barackpálinkát, s máris határtalan a szabadság. Kattintgatom a televíziót, álomba szédülök.

Augusztus 20-án

A vásárosnaményi templomban. Nem vagyok feldobva

Szép nagy. És hosszú. Az egyik végében szószék, a szószékben palástos hölgy. Előtte mikrofon. Szemben véle padsorok, üresek. Az utolsó kettőben hívek. Huszonketten.

A lelkész nő prédikál. Mikrofonba. Hallgatom és elszomorodom. Egy gondolatot ismételné, mint a táncdalok szövegírói, körülbelül olyasféle szókinccsel és prozódiaival. Lehajtom a fejem, ne lássa, mégoly messziről se, hogy szégyellem magam. Mennék ki. De nem tehetem, rítusnak vagyok részese, nem hághatom át.

És meg is vagyok alázva. Lehet elélem készületlenül állni, lehet hozzám semmitmondóan szólni.

Megvárjam? Szóljak?

Nem teszem.

Elhúzódom a csíkot.

Augusztus 21-én

Utazás bölcsőhelyem körül.

Megyünk a Ladával. Bizony szép ez a vidék.

Nyírlövő. Ide kirándultunk egy iskolai majálison. Az itteni erdőbe, Anarcsról. S itt énekeltem el a doktor Zsák című kuplét arról, miként felejtette a páciens gyomrában esernyőjét Doktor Zsák, a szórakozott orvos. Ekkor ért hozzám először a siker. Tíz éves, ha voltam.

Pap. Boda Pista, a költő innen járt be Kisvárdára, a gimnáziumba.

Kisvárda. A helyreállított várrom. Kis gimnazistaként kijártunk ide, főként Madarak és a fák napján. Most színházi fesztiválhely. A gimnázium nem változott. Kívülről. Olyan, mint az én időmben. Hogy belül milyen? Sokat szenvedtem benne.

A zsinagógában múzeum. A szentély részben holokauszt emléktáblák. Keresem az anarcsi zsidó ismerőseimet. De csak a nyírkarásziakat találok.

Vásárolok egy Diner- bittert. Olasz licenc, kisvárdai termék. Diener régi anarcsi földbirtokos, akinek szeszgyára is volt. A bitter őt idézi. Ő elkerülte az elhurcolást. Az alkalmazottai nem. Nekem nem Diener Gyurika volt az iskolatársam, hanem a cselédgyerekek.

A fináncraktanyával szemben megismerem azt a házat, ahol édesanyám varrónője lakott. Sokszor elkísértük ide.

Anarcs. Fotót készítünk a régi iskoláról. Itt laktunk egykoron. 1944. Elöl volt a lakás, mögötte a tanterem. Ide jártam. Édesapám tanított az elemi első két osztályában. Úristen, hogy néz most ki! Nemcsak lepusztult, elhagyatott is. Legszívesebben bögnék.

A templom viszont, ahol életemben először prédikáltam, olyan, mint volt. Műemlék szerencsére. Előtte egy szobor. Új. *Czóbel Minkáé.* Végre felfedezték. Ady korának volt jeles költője. Anarcson földbirtokos. Itt lakott. A parkba, amely a kastélyt körülvette, lopva, ha bemehettünk.

Anarcs és Szabolcsbáka között megállunk. Egy akácerdőnél. Ezt még édesapám ültette kétholdnyi homokos területre. Kaptunk érte ötezer forint kártérítést. Keretbe raktam. Mementónak.

Szabolcsbáka. De sokszor átkerékpároztam! Itt volt a körjegyzőség. S a jegyzői épületben a jegyző leánya, aki igen tetszett nekem. Él-e, hal-e Horváth Kati?

Gemzse. Megcsodáljuk a zsindeyes harangtornyot, KV meg keresi a rokonait. Nem találja.

Ismét *Vásárosnamény.* Meghitt találkozás Szilágyi Etelkával, Nagykőrösön végzett tanítványommal. Kedveltük egymást. A színpad alapító tagja volt. Virágüzlete van. Most is szép és formás.

Augusztus 22-23-án

A Felső-Tisza mentén. Itt minden-minden emlék

Autózunk a keleti végeken. Nekem ez persze közép. Pár kilométerre innen van a szülőfalum. Csak éppen a Tisza túlsó oldalán. S az most Ukrajna..

Kisar. Itt volt egykoron lelkész Kósa Béla, KV nagybátyja. Szeretett minket. Mi is őt. A fiúnk három éves volt, amikor kerékpáros túránk során - a gyerek elől a

biciklin – meglátogattuk. Itt kezdte tanári pályafutását sógorom, Kósa Lajos matematika –fizika szakos tanár is, aki ugyan vörös diplomával végzett az egyetemen, de mivel kulák besorolást kapott, álláshoz másutt nem jutott.

Szatmárcseke. Most éppen lekvárfőző verseny zajlik. Valamikor, amikor Kölcsey lakóházát kerestük itten, mondták, hogy az most bizony téesz raktár, s Kölcsey egyébként is földesúr volt.

Tiszaóród. Itt volt jegyző Szanitter Róbert nagybátyám. De sokszor élveztem vendégszeretetét! Aztán innen vitték el fiát, Dr. Szanitter Béla keresztapámat, a parasztpárti jegyzőt. Recskre vitték.

Tiszacsécse. Tisztelgünk Móricz Zsigmond szülőházánál.

Milota. Úti célunk végállomása. Az említett Szanitter Róbert unokája él itt, egy éve özvegyen, Kalydy Ili, férjezetten Dr. Csubák Istvánné. Pistát most vitte el a rák. Ilihez jöttünk. Hogy beszélgessünk. Ezt a kiváló képességű Ilit –neki is kulák volt az apja – már középiskolába sem vették fel. Ládagyári munkás lehetett.

Beszélgetünk, beszélgetünk. Én arról kérdezem őt is, meg másokat is, ki hogy megy ki a világból? Tudja-e, hogy jön a vég? Miként viselkedik haldoklás közben az ember? S közben pompás ételeket eszem. Olyan pörköltös habart zöldbab levest, amilyenről álmodni sem tud az, aki ilyet életében egyszer legalább meg nem kóstolt.

Vonszolja magát, majd oldalára dől, hol mellettünk, hol távolabb egy öreg kutya. Mint egy beteg öregember, olyan. Vonít álmában és nyöszörög.

Csak az a vég, csak azt tudnám feledni!

Augusztus 25-29

Jövünk visszafelé. Ám a múlt is velünk. Családi sorsok

Penyigén éppen búcsú van, falunap, kirakodó vásár. Örül a szívem. Jól megszervezték. Ízlésesen. A Váci utcában nincsenek ennyien! Tehetséges értelmiségiek működhetnek a háttérben. Nélkülük nem megy. A Kádár rendszer nagy bűne, hogy a szellemi munkát a fizikai mögé sorozta be. Ideológiai okokból.

Szamosszeg. Csak éppen be akartunk ugrani Bodó Béláékhoz, s aztán menni tovább. Ám a vendégmarasztalás oly szeretet teli volt, hogy nem lehetett nem maradni. S várt a töltött káposzta. Meg a megvetett ág.

Nyírtelek. Néhány éve már, hogy itt lakik Debreczeni Zsuzsi unokatestvérem és családja, Kunák Tibor a férj, s Klári, a nagylány (Mellesleg tanítványom Nagykörösön) Beregszászból települtek át. Ám nemcsak a szívük fele maradt ott, hanem a másik gyerekük is, meg az unoka is. Tibor pendlizik a határon, igencsak sűrűn.

Zsuzsi nem is ismerte az édesapját. Az után született, hogy Debreczeni Sándor nagybátyámat elhurcolták Váriból. Gulágba. Sohse tért vissza

Már a hetvenes években jönni akartak. Akkor történt, hogy beóhajtottak szervezni. Besúgónak. Vagy ahogy most mondják, elhárítónak? Közölték az

elvtársak, jöhetnek Kunákék, csak írjak jelentéseket. Nem írtam. Végül is akkori áttelepülésüket a szovjet fél akadályozta meg.

Debrecen. A sógoroméknál Kósa Lajoséknál is eltöltöttünk egy napot, visszafelé jövet, Kültre menet. Jobbára beszélgettünk. Arról, hogy voltunk Kisarban is. Mindig felszakad a múlt.

S ahogy nyugatnak vettük az irányt, Debrecen határában el is tévedtünk. *Ebes*, mondta a felirat. Életünkben nem jártunk erre. S eszünkbe jutott, hogy ide telepítették ki Garáról, a jugoszláv határszéléről unokánk férjének a családját, Vuityékat - az anyát és gyerekeit - az ötvenes években, mivel az apa Titó partizán volt a háborúban. Sírva mesélte Magdika, hogy itt cselédkedtek esztendőig.

Tiszaürt. Megérkeztünk, kipakoltunk, kivittünk két széket a kerek asztal mellé, naplemente volt, egy butykosban kotyogott a paprikás vegyes gyümölcs, két szép pohár is került mellé, beszélni nem kellett, néztük a lebukó napot, aztán koccintottunk, s felállva köszöntöttük a fákat, a virágokat, s külön az égisz erő jegenyét. Ő is bókkolt. Meghajtotta büszke fejét, s elégedetten mosolygott. Örült, hogy megjöttünk?